

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 11 | pp. 295-300 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VA YANGI ISH O'RINLARINI YARATISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLINI OSHIRISH

Murodov Abror Azamatovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
"Bank ishi" kafedrasida assistenti

Аннотация. Ushbu maqola O'zbekistonda 2020–2024-yillarda kambag'allikni qisqartirish va yangi ish o'rinlarini yaratish jarayonida tijorat banklarining rolini o'rganishga bag'ishlangan. Kambag'allikni kamaytirish va iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash bo'yicha davlat tomonidan amalga oshirilgan dasturlar va tijorat banklarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari batafsil tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari banklarning ijtimoiy-iqtisodiy islohotlardagi ahamiyatini va kelgusidagi imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Калит со'злар: Tijorat banklari, kambag'allikni qisqartirish, yangi ish o'rinlari yaratis, kichik va o'rta biznes, kredit siyosati, investitsiya loyihalari, raqamli bank xizmatlari, iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy farovonlik. banklarning roli, kambag'allik darajasi, bank siyosatlar, innovatsiyalar, yashirin iqtisodiyot, barqaror iqtisodiy o'sish, banklar va jamiyat, iqtisodiy barqarorlik, xususi sektor, ish o'rinlari

Аннотация. Данная статья посвящена исследованию роли коммерческих банков в процессе сокращения бедности и создания новых рабочих мест в Узбекистане в 2020-2024 годах. Подробно анализируются реализуемые государством программы по сокращению бедности и обеспечению экономического развития, а также механизмы финансовой поддержки коммерческих банков. Результаты исследования служат определению значения банков в социально-экономических реформах и их будущих возможностях.

Ключевые слова: Коммерческие банки, сокращение бедности, создание рабочих мест, малый и средний бизнес, кредитная политика, инвестиционные проекты, цифровые банковские услуги, экономическое развитие, социальное обеспечение. роль банков, уровень бедности, банковская политика, инновации, теневая экономика, устойчивый экономический рост, банки и общество, экономическая стабильность, рабочие места в частном секторе.

Abstract. This article is devoted to studying the role of commercial banks in the process of poverty reduction and job creation in Uzbekistan in 2020–2024. The state-implemented programs for poverty reduction and economic development and the mechanisms of financial support of commercial banks are analyzed in detail. The results of the study serve to determine the importance of banks in socio-economic reforms and their future opportunities.

Keywords: Commercial banks, poverty reduction, job creation, small and medium-sized businesses, credit policy, investment projects, digital banking services, economic development, social welfare. the role of banks, poverty level, banking policies, innovations, hidden economy, sustainable economic growth, banks and society, economic stability, jobs in the private sector

KIRISH

Kambag'allikni qisqartirish masalasi hozirgi davrning eng muhim global muammolaridan biri hisoblanadi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan ishlab chiqilgan 2030-yilgacha Barqaror rivojlanish maqsadlarining birinchi bandida aynan kambag'allikka qarshi kurashish masalasi asosiy vazifa sifatida belgilangan. Bu maqsadga erishish uchun dunyo miqyosida ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, kambag'allikni qisqartirish har bir mamlakatning ichki siyosati va iqtisodiy strategiyasining ajralmas qismiga aylangan.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab iqtisodiy o'sish va aholi turmush darajasini yaxshilashga alohida e'tibor qaratib kelmoqda. Biroq, mamlakatda kambag'allik darajasining yuqori bo'lgani sababli, so'nggi yillarda ushbu masalaga yanada jiddiy yondashish zarurati tug'ildi. Ayniqsa, 2020-yildan boshlab kambag'allikni kamaytirish bo'yicha maxsus davlat dasturlari ishlab chiqildi va ijro etilmoqda. Bu jarayonda tijorat banklari alohida o'rin tutadi. Ular tomonidan ko'rsatilgan moliyaviy xizmatlar oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va aholining iqtisodiy faolligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etdi.

2020–2024-yillarda O'zbekiston hukumati kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishni ustuvor vazifa sifatida belgiladi. Bu doirada kambag'al oilalarni manzilli qo'llab-quvvatlash, kasb-hunarga o'rgatish va oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishga katta ahamiyat qaratildi. Ushbu dasturlarni amalga oshirishda tijorat banklari orqali ajratilayotgan moliyaviy mablag'lar asosiy manbalardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Maqolaning dolzarbligi shundan iboratki, tijorat banklari faqatgina moliyaviy vositachi sifatida emas, balki ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning faol ishtirokchisi sifatida o'z o'rnini topmoqda. Ushbu tadqiqotda 2020–2024-yillarda amalga oshirilgan davlat dasturlari, tijorat banklari faoliyati va ularning kambag'allikni qisqartirishdagi roli batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, bu jarayonda duch kelinayotgan muammolar va ularning yechimlari bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Kambag'allikni qisqartirish va yangi ish o'rinlarini yaratish bo'yicha tadqiqotlar nafaqat mahalliy, balki xalqaro miqyosda ham keng yoritilgan. Ushbu masalani o'rganishda ijtimoiy-iqtisodiy, moliyaviy va institutsional yondashuvlar muhim o'rin tutadi.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) va Jahon Banki tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kambag'allikni qisqartirishning asosiy mexanizmlaridan biri sifatida mikro-kreditlash tizimi ko'rsatilgan. Yunus Muhammadning "Grameen Bank" modeli kambag'al aholi qatlamini moliyaviy tizimga jalb qilish orqali ularni iqtisodiy faollikka o'rgatishning

samarali vositasi sifatida e'tirof etilgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, moliyaviy xizmatlarga erkin kirish imkoniyati aholining iqtisodiy ahvolini yaxshilashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Jahon Banki tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kambag'allikni qisqartirishda kichik va o'rta bizneslarni qo'llab-quvvatlash muhim ekani ta'kidlangan. Xususan, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kengaytirish orqali iqtisodiy resurslarning samaradorligini oshirish mumkinligi ko'rsatilgan. Shu bilan birga, moliyaviy tizimning barqarorligi va aholining unga bo'lgan ishonchini oshirish masalalari dolzarb ekanligi ta'kidlangan.

O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan davlat dasturlari va ulardagi tijorat banklarining roli mahalliy olimlar tomonidan tahlil qilinmoqda. Xususan, T. Xodjayev va M. Nurmatovlarning tadqiqotlarida kambag'allikni kamaytirish uchun ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish va oilaviy tadbirkorlikni rag'batlantirish muhim ekani ta'kidlangan. Ushbu ishlarida tijorat banklarining aholi bandligini ta'minlashdagi o'rni chuqur yoritilgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yildagi "Kambag'allikni qisqartirish va bandlikni ta'minlashning samarali mexanizmlarini joriy etish" to'g'risidagi farmoni mamlakatda iqtisodiy islohotlarni jadallastirishga yo'naltirilgan muhim hujjatlardan biri hisoblanadi. Ushbu farmonda tijorat banklariga aholining iqtisodiy faolligini oshirishda maxsus dasturlarni amalga oshirish vazifasi yuklangan.

Bundan tashqari, Markaziy bank va Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazining hisobotlari kambag'allikni qisqartirishda tijorat banklarining moliyaviy mahsulotlari va xizmatlari qanchalik samarali ekanini ko'rsatadi. Masalan, oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash dasturi doirasida ajratilgan kreditlarning 2020-yildan beri iqtisodiyotga salbiy ta'sir qilmaganligi va aksincha, ko'plab yangi ish o'rinlari yaratilganligi qayd etilgan.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotning metodologiyasi kambag'allikni qisqartirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda tijorat banklarining rolini oshirishni o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda foydalanilgan metodlar va usullar bir necha bosqichlarni o'z ichiga oladi. Quyida tadqiqotning metodologiyasi va uning asosiy elementlari keltirilgan.

- Tadqiqot dizayni

Tadqiqotning asosiy maqsadi tijorat banklarining kambag'allikni qisqartirish va ish o'rinlarini yaratishdagi rolini aniqlashdir. Tadqiqot deskriptiv va analitik yondashuvlarni qo'llab, tijorat banklarining iqtisodiy va ijtimoiy faoliyatiga ta'sir etuvchi omillarni o'rganadi

- Ma'lumotlar to'plash

Tadqiqotda foydalanilgan ma'lumotlar asosiy va ikkilamchi manbalardan olingan.

- Namuna tanlash

Tadqiqotda o'rganiladigan namuna O'zbekistondagi yirik tijorat banklari va ularning kambag'allikni qisqartirish va yangi ish o'rinlarini yaratishdagi faoliyatiga ta'sir ko'rsatadigan boshqa muassasalar bo'lib, ular tasodifiy tanlangan. Tanlangan banklar o'z

faoliyatida samarali ijtimoiy va iqtisodiy dasturlarni amalga oshirayotgan, davlat va xususiy sektorlar bilan faol hamkorlik qiluvchi banklardir

- Tahlil usullari

Statistik tahlil — ma'lumotlar statistik metodlar, jumladan, regressiya tahlili va korrelyatsion tahlil yordamida tahlil qilinadi. Bu usullar kambag'allikni qisqartirish va ish o'rinlarini yaratish jarayonida tijorat banklarining roli va ta'sirini baholashga yordam beradi.

Kvalitativ tahlil — intervyu va so'rovnomalar yordamida olingan sifatli ma'lumotlar tematik tahlil yordamida ishlanadi. Bu, banklar va mijozlar o'rtasidagi munosabatlar, banklarning ijtimoiy mas'uliyatdagi faoliyatlari haqida chuqur tushuncha hosil qilish imkonini beradi.

- Tadqiqot cheklovlari

Tadqiqotning ba'zi cheklovlari mavjud. Birinchidan, ma'lumotlarning to'liq va aniq bo'lishi hamda tijorat banklarining maxfiy siyosatlaridan kelib chiqqan holda, ba'zi statistikalar yoki ichki hisobotlar noaniq bo'lishi mumkin. Ikkinchidan, tadqiqot O'zbekistondagi tijorat banklari bilan cheklangan bo'lib, global miqyosda o'tkaziladigan shunga o'xshash tadqiqotlar uchun qo'llaniladigan metodlar

- Metodologik yondashuvning ahamiyat

Ushbu tadqiqot metodologiyasi tijorat banklarining kambag'allikni qisqartirish va ish o'rinlarini yaratishdagi samaradorligini baholashga imkon beradi. Banklarning ijtimoiy va iqtisodiy rolini tahlil qilish orqali, ular tomonidan amalga oshirilgan dasturlar va loyihalar samaradorligini aniqlashga erishiladi.

NATIJA VA TAHLIL

Ushbu tadqiqotning natijalari kambag'allikni qisqartirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda tijorat banklarining rolini oshirishdagi samaradorlikni o'lchashga qaratilgan. Tahlil qilingan ma'lumotlar va statistik ko'rsatkichlar orqali, tadqiqotda keltirilgan asosiy natijalar quyidagilar:

Tijorat banklarining kambag'allikni qisqartirishdagi roli

Tijorat banklari O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishga katta ta'sir ko'rsatgan. Ular, asosan, kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash orqali, aholining kambag'allik darajasini pasaytirishga yordam berdi. Tadqiqotda tahlil qilingan yirik tijorat banklarining ijtimoiy mas'uliyat dasturlari, kredit siyosatlari va investitsiya loyihalari kambag'allikni qisqartirishda muhim o'rin tutganini ko'rsatdi. Masalan, o'rta daromadli oilalarga mo'ljallangan mikro kreditlar va o'z biznesini boshlash uchun beriladigan imtiyozli kreditlar kambag'allikni pasaytirishga katta hissa qo'shgan.

Ish o'rinlarini yaratishda tijorat banklarining ta'siri

Tijorat banklari yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotda, tijorat banklarining kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash orqali yaratgan yangi ish o'rinlari o'rganildi. Banklar tomonidan ajratilgan kreditlar va imtiyozlar, ayniqsa, qishloq joylaridagi ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida yangi ish o'rinlari tashkil etishda yordam berdi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, tijorat banklarining biznesni rivojlantirish uchun taqdim etgan moliyaviy resurslari orqali, yangi ishlab chiqarish korxonalarini va xizmatlar tashkil etilib, yangi ish o'rinlari yaratilgan.

Banklarning ijtimoiy mas'uliyat dasturlari va ularning samaradorligi

Tijorat banklarining ijtimoiy mas'uliyat dasturlari, jumladan, ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy infratuzilma loyihalari kambag'allikni qisqartirishda va yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi. Banklar, o'z mablag'larini nafaqat biznesga, balki ijtimoiy muammolarni hal qilishga ham yo'naltirishmoqda. Tahlil shuni ko'rsatdiki, tijorat banklari tomonidan amalga oshirilgan ijtimoiy dasturlar orqali, yuksalgan iqtisodiy sharoitda kambag'allarni qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari oshgan.

Banklarning kredit siyosatining ahamiyati

Tijorat banklarining kredit siyosatlari kambag'allikni qisqartirish va ish o'rinlarini yaratishda muhim o'rin tutadi. Tadqiqotda tahlil qilingan banklarning kredit olish shartlari va foiz stavkalari kambag'allikni qisqartirishdagi samaradorlikni belgilaydi. Imtiyozli kreditlar, kredit olish jarayonining soddalashtirilishi va kichik bizneslarga taqdim etiladigan subsidiyalar kambag'allikni qisqartirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Natijalar shuni ko'rsatdiki, tijorat banklari samarali kredit siyosatini amalga oshirish orqali kambag'allikni qisqartirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Samarali moliyaviy strategiyalar va raqamli bank xizmatlari

Raqamli texnologiyalar va moliyaviy xizmatlarning rivojlanishi kambag'allikni qisqartirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda tijorat banklarining samaradorligini oshiradi. Tahlil shuni ko'rsatdiki, banklarning raqamli xizmatlarga o'tishi, masalan, onlayn kreditlash va mobil bank xizmatlari, aholi uchun kredit olishni osonlashtirgan va kichik biznesning rivojlanishiga yordam bergan. Bu esa, yangi ish o'rinlarining tashkil etilishi va iqtisodiy faollikning oshishiga olib kelgan.

Tahlil natijalari

Tadqiqotda olingan natijalar, tijorat banklarining kambag'allikni qisqartirish va yangi ish o'rinlarini yaratishdagi rolini yaxshilash zaruratini ko'rsatadi. Tahlilga ko'ra, banklarning moliyaviy resurslarni samarali taqsimlashi, o'z mijozlariga taqdim etayotgan imtiyozlar va yangi moliyaviy mahsulotlar kambag'allikni kamaytirishga yordam beradi. Biroq, bu jarayonda ba'zi muammolar mavjud bo'lib, ular orasida kredit olishdagi qiyinchiliklar, yuqori foiz stavkalari va raqamli xizmatlarga teng kirish imkoniyatining etishmasligi keltirilgan.

XULOSA

Ushbu tadqiqot kambag'allikni qisqartirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda tijorat banklarining roli va samaradorligini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi tijorat banklarining kambag'allikni kamaytirishdagi va iqtisodiy faollikni oshirishdagi rolini baholash edi. Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, tijorat banklari kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash orqali kambag'allikni qisqartirishda, shuningdek, yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim rol o'ynamoqda. Banklar tomonidan taqdim etilgan imtiyozli kreditlar va mikro kreditlar, ayniqsa qishloq joylarida, aholi daromadlarini oshirish va iqtisodiy faollikni oshirishga yordam bergan. Banklarning ijtimoiy mas'uliyat dasturlari va investitsiya loyihalari ham kambag'allarni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynadi.

Tijorat banklarining kredit siyosati, xususan, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish uchun yaratilgan qulay shartlar, yangi ish o'rinlarini yaratishda ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

Banklar, o'z siyosatlarida ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olgan holda, iqtisodiy rivojlanishga va ish o'rinlari tashkil etishga katta hissa qo'shgan. Boshqa tomondan, raqamli texnologiyalar va innovatsion xizmatlar, tijorat banklarining kambag'allikni qisqartirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda samaradorligini yanada oshirishga imkoniyat yaratdi. Raqamli bank xizmatlari, onlayn kreditlash va mobil bank xizmatlari orqali, aholiga va kichik bizneslarga moliyaviy resurslarni osonroq taqdim etish imkonini berdi.

Tadqiqotda shuningdek, tijorat banklarining siyosat va strategiyalarini yanada takomillashtirish zarurligi ta'kidlandi. Bu, ayniqsa, kredit olish shartlarining soddalashtirilishi, foiz stavkalarining pasayishi va raqamli xizmatlarning kengayishi orqali amalga oshirilishi mumkin. Banklar tomonidan amalga oshirilgan barcha dasturlar va loyihalar, kambag'allikni qisqartirish va ish o'rinlarini yaratishdagi samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, tijorat banklarining kambag'allikni qisqartirish va yangi ish o'rinlarini yaratishda o'zgaruvchan va samarali rol o'ynashi juda muhim. Banklar tomonidan taqdim etilgan moliyaviy xizmatlar, ijtimoiy dasturlar va innovatsiyalar orqali iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy farovonlikni ta'minlash mumkin. Iqtisodiyotning barcha qatlamlariga xizmat qiluvchi tijorat banklarining siyosatlari va strategiyalarini yaxshilash, ularni kengaytirish kambag'allikni qisqartirish va ish o'rinlarini yaratishda yanada samarali natijalarga erishishga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Husnu, M. (2020). *Role of Commercial Banks in Economic Development: A Comparative Study*. International Journal of Economics and Finance Studies, 5(1), 45-58.
2. Karimov, I. (2019). *Finansiyaviy xizmatlar va iqtisodiy barqarorlik*. Toshkent: O'zbekiston iqtisodiyoti nashriyoti.
3. Shukurov, B. (2021). *Tijorat banklari va kambag'allikni qisqartirish: Yangi imkoniyatlar va strategiyalar*. Bank tizimi va moliya, 3, 12-20.
4. Zaynullayev, R. (2018). *Ijtimoiy mas'uliyat va tijorat banklari: O'zbekiston misolida*. Journal of Business and Social Sciences, 15(2), 115-126.
5. Suyarov, A. (2022). *Commercial Banks' Role in Poverty Alleviation and Job Creation: Case Studies from Central Asia*. Journal of International Business and Economics, 10(4), 33-49.
6. Tashkent State University of Economics. (2020). *Innovative Financing and Poverty Reduction in Uzbekistan*. Research Journal of Finance and Economics, 7(2), 89-101.
7. Jalilov, N., & Asadov, U. (2021). *Financial Institutions and Sustainable Economic Growth*. Economics and Finance Review, 8(3), 90-104.
8. World Bank. (2019). *Uzbekistan Economic Update: Poverty and Economic Growth*. World Bank Group, Washington, D.C.
9. UNDP. (2020). *Poverty Reduction and Employment Generation in Uzbekistan*. United Nations Development Programme.
10. Karimov, O. (2021). *Tijorat banklarining ijtimoiy mas'uliyat va moliyaviy xizmatlari orqali kambag'allikni qisqartirish*. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot Vazirligi nashriyoti.

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-4.0 International License (CC - BY 4.0)

